

**Handläggare**  
Andrea Grönberg  
Telefon: 08-50825152

**Till**  
Socialnämnden  
2023-09-26

## **Skrivelse angående utbetalningar av ekonomiskt bistånd i Stockholm för svartkontrakt, brevlådeadresser, s.k. madrassboende m.m. och stadens brottsförebyggande arbete**

Svar på skrivelse från Moderaterna

### **Förvaltningens förslag till beslut**

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

### **Sammanfattning**

Andréa Hedin m.fl. (M) har i en skrivelse till socialnämnden framfört ett antal frågor rörande utbetalningar av ekonomiskt bistånd i Stockholm för svartkontrakt, brevlådeadresser, s.k. madrassboende m.m. och stadens brottsförebyggande arbete. Bland annat ställs frågor om antal hushåll med ovanstående boendeformer samt frågor om stadens arbete med olika boendeformer och felaktigheter i folkbokföring. Vidare ställs frågor avseende konsekvenserna för socialtjänsten i Stockholm med anledning av Högsta förvaltningsdomstolens (HFD) vägledande dom som innebär att kommuner inte kan neka ekonomiskt bistånd för otillåtna kontrakt.

Förvaltningen kan inte svara på frågan om hur många av stadens biståndssökande som innehar ett olovligt andrahandskontrakt eller annan typ av boende som exempelvis så kallade brevlådeadresser eller madrassboenden, detta då boendeform inte registreras i samband med beslut om ekonomiskt bistånd. Vidare redogör förvaltningen om socialtjänstens arbete vad gäller att utreda den enskildes rätt till ekonomiskt bistånd för boendekostnader samt vilka rutiner som finns för att kontrollera att den enskilde bor på adressen som han eller hon uppger samt att hyran som anges är skälig. Stadens riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd, som varit gällande sedan 2017, stödjer inte arbetssättet att neka någon bistånd till boendekostnad vid olovligt andrahandskontrakt. Den nya rättspraxisen från HFD förändrar därmed inga arbetssätt eller bedömningar i handläggningen av ekonomiskt bistånd till boendekostnader i stadens socialtjänst.

## Bakgrund

Andréa Hedin m.fl. (M) har i en skrivelse till socialnämnden den 2023-05-23 framfört ett antal frågor rörande utbetalningar av ekonomiskt bistånd i Stockholm för svartkontrakt, brevlådeadresser, s.k. madrassboende m.m. och stadens brottsförebyggande arbete.

## Ärendet

Moderaterna framför i sin skrivelse att det har varit känt sedan länge att det finns olika former av boenden i Stockholm och att det i vissa fall förekommer olika former av fusk med folkbokföring eller andra former av ”kreativa” lösningar. Vidare framförs det i skrivelsen att socialtjänsten har varit noga med att efterfråga giltiga andrahandskontrakt som kan verifieras och uppvisas i samband med besöket hos socialtjänsten samt att socialtjänsten troligtvis gett avslag på ekonomiskt bistånd på framställd hyra eller givit en kort tidsfrist för att lösa boendesituationen på annat sätt.

I skrivelsen framförs att svartkontrakt ofta har kopplingar till organiserad ekonomisk brottslighet vilket bland annat påverkar otryggheten i vissa områden där detta är vanligt förekommande. Otrygga boendeförhållanden kan också vara skadliga för individen, särskilt när det gäller barn.

Mot anledning av en dom från Högsta förvaltningsdomstolen i maj 2023, som slår fast att kommuner inte kan neka ekonomiskt bistånd i de fall någon biståndssökande bor på ett otillåtet kontrakt, menar Moderaterna i skrivelsen att detta innebär att skattemedel direkt och indirekt kommer att utbetalas för att gagna och möjliggöra brott i samhället i olika former, vilket författarna till skrivelsen anser är orimligt.

Mot bakgrund av ovanstående ställs följande frågor i skrivelsen:

- Hur många av de biståndssökande innehar ett svartkontrakt i Stockholm?
- Är det känt hur många hushåll/personer som har andra former av boende som t.ex. brevlådeadresser eller madrassboenden eller liknande?
- Hur arbetar socialtjänsten med dessa boendeformer och folkbokföringar i dag?
- Vilka svårigheter har socialtjänsten idag för att få kontroll och överblick över dess företeelser?
- Registreras boendeform i någon form av datahantering inom socialtjänsten?
- Vad innebär det i kostnader avseende ekonomiskt bistånd för hyra för Stockholms socialtjänst med Högsta förvaltningsdomstolens dom innebärande att kommuner inte längre kan neka ekonomiskt bistånd för otillåtna kontrakt?

- Hur behöver staden agera avseende konsekvenserna av Högsta förvaltningsdomstolens dom när det gäller det brottsförebyggande arbetet?

### **Ärendets beredning**

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 20 september 2023. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 21 september 2023.

### **Förvaltningens synpunkter och förslag**

#### Allmänt om ekonomiskt bistånd till boendekostnader

Socialtjänstens ekonomiska bistånd är välfärdssystemens yttersta skyddsnät och har i första hand till uppgift att träda in tillfälligtvis vid försörjningsproblem när den enskilde inte kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt. Det ekonomiska stödet ska i enlighet med 4 kap 1 § socialtjänstlagen ge enskilda personer och familjer en skälig levnadsnivå.

För att den enskilde ska uppnå skälig levnadsnivå innefattar det ekonomiska biståndet bland annat faktiska skäliga kostnader för boende. Boendekostnaden kan variera beroende på till exempel var och hur man bor. Utgångspunkten för bedömning av skälig kostnad för boende och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig.

#### Biståndshushållens boendesituation

Stadens sociala system Paraplysystemet används för att registrera, dokumentera och administrera myndighetsutövning i enskilda ärenden inom socialtjänsten. Vid beslut om ekonomiskt bistånd i Paraplysystemet registreras det inte vilken typ av boendekontrakt eller boendeform som den sökande har vid ansökningstillfället. Det saknas således möjligheter att ta ut statistik, vilket omöjliggör för förvaltningen att svara på frågan om hur många av stadens biståndssökande som innehar ett olovligt andrahandskontrakt samt även hur många som har en annan typ av boende som exempelvis så kallade brevlådeadresser eller madrassboenden.

I staden används bedömningsinstrumentet Initial bedömning (IB) inom ekonomiskt bistånd, från vilket det är möjligt att aggregera information om de personer som söker bistånd. IB består av fyra delar och syftar till att på ett strukturerat och likställt sätt utreda den enskildes rätt till bistånd och behov av stödinsatser för att bli självförsörjande. I den första delen av IB, som är en telefonintervju, ställs bland annat frågor om boendesituationen. Socialsekreteraren ska i samband med del 1 av IB ange vilken typ av kontrakt/boende den sökande har, alternativerna som finns är bland annat inneboendekontrakt och andrahandskontrakt. Under 2022 var det

265 personer av 2 291 som registrerades som boende i andrahandskontrakt i staden. Instrumentet gör dock ingen åtskillnad mellan godkända eller olovliga andrahandskontrakt. Den årliga statistiken som tas fram från IB omfattar endast nyregistrerade ärenden då IB genomförs som en grundutredning då den enskilde ansöker om bistånd för första gången. När det gäller statistik om boendesituation ger således IB-statistiken endast en bild av vilken boendeform den enskilde har vid första kontakten med socialtjänsten.

**Socialtjänstens arbete med bedömning av boendekostnader**  
Vid ansökan om bistånd till boendekostnad behöver socialtjänsten i varje enskild situation ta ställning till vad som är skälig levnadsnivå utifrån en individuell behovsbedömning. Utgångspunkten vid bedömningen av skälig boendekostnad bör utgå från den enskildes faktiska kostnad för boendet, den enskildes behov av boende samt vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Vad som är skäliga boendekostnader och skälig boendestandard kan variera beroende på den enskildes situation och i vilket skede i livet han eller hon befinner sig. Enligt praxis kan den enskilde ha rätt till bistånd för sina boendekostnader även när socialtjänsten anser att boendet innebär en betydligt enklare standard än normalt. Det gäller t.ex. boende i kolonistuga och husvagn. Socialtjänsten bör för andra boendeformer, t.ex. husvagn, båt eller hotell, beräkna den faktiska boendekostnaden efter omständigheterna i varje enskilt fall.

Ur stadens riktlinjer för handläggningen av ekonomiskt bistånd framgår därutöver att ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas, utom i de fall då hushållet genom att hyra utan godkänt andrahandskontrakt går miste om bostadsbidrag. Det gäller barnfamiljer och personer 18-28 år som genom bostadsbidrag kan tillgodose sitt behov helt eller delvis på annat sätt än genom försörjningsstöd.

Om den sökande inte har ett förstahandskontrakt eller ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt på bostaden, dvs. bor i andra hand, inneboende eller på annat sätt, är praxis i staden att socialtjänsten efter samtycke med den enskilde gör ett hembesök. Syftet med hembesöket är att utreda bostadsförhållandet och vistelsen samt bedöma om den uppgivna hyreskostnaden kan anses vara rimlig utifrån bland annat boendets storlek, standard och antalet personer som bor i bostad.

Den sökande ska uppmanas av socialtjänsten att folkbokföra sig på adressen där personen bor eftersom man enligt folkbokföringslagen (1991:481) ska vara skriven där man bor och vistas. En felaktig folkbokföring är inte skäl för avslag vid beslut om ekonomiskt

bistånd. Socialtjänsten har dock en skyldighet att underrätta Skatteverket när det kan antas att uppgifter om en individ i folkbokföringen är oriktiga eller ofullständiga. Från socialtjänstens sida ska man inte utreda de förhållanden som är av betydelse för vilka uppgifter som ska registreras i folkbokföringen, utan socialtjänsten har enbart i uppgift att underrätta Skatteverket. Det finns dock vissa undantag till skyldigheten att underrätta Skatteverket. Exempel på undantag är om den enskilde befinner sig under särskilt utsatta förhållanden och där konsekvenserna av en underrättelse kan bli väldigt allvarlig för den enskilde.

De personer som bor med olovligt andrahandskontrakt eller i andra typer av mer okonventionella boendeformer riskerar att hamna i bostadslöshet. Om det olovliga hyresförhållandet upptäcks av hyresvärden så kan det leda till att den som hyr i andrahand blir av med sitt boende och det finns då stor risk för akut hemlöshet. Socialtjänsten i staden informerar de personer eller familjer som bor olovligen i andrahand om riskerna med att bo olovligen samt kan erbjuda stöd i bostadssökande för att de på sikt ska kunna finna en mer hållbar lösning.

### Ny rättspraxis från Högsta förvaltningsdomstolen

Frågan om rätten till ekonomiskt bistånd till boendekostnad för personer som bor i olovliga andrahandskontrakt har, som nämns i skrivelsen, avgjorts i Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) i maj 2023. Domen innebär att det inte är möjligt för en kommun att neka en person ekonomiskt bistånd till boendekostnad enbart på grund av att den enskilde bor med ett olovligt andrahandskontrakt. Domen slår fast att vid prövning av boendekostnaden enligt socialtjänstlagen spelar det således ingen roll om förstahandshyresgästen saknar tillstånd att hyra ut i andra hand från hyresvärden. Det spelar inte heller någon roll om bostaden har en något lägre standard än vad som är brukligt. Detta då socialtjänstlagen saknar lagrum som medger ett sådant avslag.

Den nya rättspraxisen förändrar inga arbetssätt eller bedömningar i handläggningen av ekonomiskt bistånd till boendekostnader i stadens socialtjänst. Den nya rättspraxisen innebär inte heller några ökade kostnader för stadens socialtjänst. Ur stadens riktlinjer för handläggningen av ekonomiskt bistånd som beslutades 2017 av kommunfullmäktige framgår, som tidigare nämnts, att ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas. Stadens socialtjänst har följt vad som anges i riktlinjerna och har således inte heller innan avgörandet i HFD krävt giltiga andrahandskontrakt för att kunna beviljas bistånd till boendekostnad. I samband med att flera kammarrättsdomar började ge socialnämnder rätt att neka den enskilde boendekostnaden vid ett olovligt andrahandskontrakt, samt i samband med den nya

lagstiftningen om kriminalisering av uthyrning utan hyresvärdens godkännande, har förvaltningen i samarbete med stadens juridiska avdelning gjort bedömningen att i avvaktan rättspraxis från Högsta förvaltningsdomstolen kan ett olovligt andrahandskontrakt inte vara skäl för avslag, detta i linje med rådande riktlinjer. Det socialtjänsten har haft att pröva är nivån på hyra och om den är skälig. De olovliga andrahandskontrakten tenderar dock att ha en något högre hyra vilket således kan ligga till grund för ett avslag då bedömningen är att hyresnivån är för hög och inte bedöms som skälig.

Förvaltningen ser inte att socialtjänsten med anledning av den nya rättspraxisen behöver agera något utöver vad som redan görs idag när det gäller bedömning av boendekostnader för den som söker ekonomiskt bistånd. Socialtjänstens ekonomiska bistånd är samhällets yttersta skyddsnet och biståndet bedöms utifrån varje enskilda situation. Enheterna för ekonomiskt bistånd i stadens socialtjänst har inget uppdrag att på strategisk nivå arbeta brottsförebyggande vad gäller olovliga boendekontrakt av olika slag. Förvaltningen anser dock att det är av stor vikt att socialtjänsten fortsätter att informera de personer som bor olovligen om de risker som finns med en sådan kontraktsform samt erbjuder den enskilde stöd i att hitta ett mer stadigvarande boende för att minska risken för utsatthet och akut hemlöshet.

Veronica Wolgast Carstorp  
Socialdirektör  
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson  
Avdelningschef  
Socialförvaltningen

## **Bilaga**

1. Skrivelse från Moderaterna angående utbetalningar av ekonomiskt bistånd i Stockholm för svartkontrakt, brevlådeadresser, s.k. madrassboende m.m. och stadens brottsförebyggande arbete

## **Attesterat av**

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

<b>Namn</b>	<b>Datum</b>
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2023-09-14
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2023-09-14